

OSMANLI-AMERİKA İLİŞKİLERİNİN BAŞLAMASINDA KUZAY AFRİKA ÜLKELERİ (GARP OCAKLARI)'NİN ETKİLERİ VE İLK ANLAŞMALARIN DİPLOMATİK AÇIDAN TAHLİLİ

Nejdet GÖK*

Özet

Osmanlı-Amerika ilişkilerinin başlamasında, Kuzey Afrika ülkeleri olarak bilinen Garp Ocakları'nın dikkat çekici oranda bir etkisi olmuştur.

Kuzey Afrika ile Amerika'nın resmi ilişkileri ilk kez, 1783 yılında, bu ülkeyi resmen tanıyan ilk ülke olan Fas Krallığı yoluyla başlamış bunun bir sonucu olarak Mağribî (Moor) adı verilen Faslılardan bazıları Amerika'ya göç etmişlerdir. 1790'da Güney Carolina eyalet meclisi onlara, Avrupa asıllı Amerika'lılara tanınan hakları vermiştir. İlişkiler daha sonra, "Garb Ocakları" (Cezayir-i Garb Ocakları) adı verilen Kuzey Afrika ülkeleri ile gelişerek devam ettirilmiştir. 1795'de Cezayir, 1796'da Trablusgarb, 1797'de Tunus, Amerika ile ticaret anlaşmaları imzalamışlardır. Diplomatik açıdan mukayese ve tahlili gereken anlaşmaya göre; Amerikalılar Cezayir'e yıllık 12.000 bin altın (21.000 dolar) vergi "haraç" vermek zorundaydılar. Bu vergi Cezayir "Dayı" sınır arzusuna göre; para yerine silah ve askeri malzeme olarak da ödenebiliyordu. Birleşik Amerika'nın tarihinde tek örnek olan, yabancı bir ülkeye haraç verme zorunluluğu, yeterince güçlü bir donanmaya sahip olacağı 1816'ya kadar devam etmiştir. Cezayir Dayı'sının 1800 yılı yazında kendisine yıllık vergiyi getiren "George Washington" gemisini zorla İstanbul'a göndermesi, Amerika-Osmanlı ilişkileri üzerinde ilk etapta olumsuz etki yaratmışsa da uzun süreli ilişkiler için de bir başlangıç teşkil etmiştir.

Bu anlaşmalarla, Birleşik Amerika tüccar gemileri, Batı Akdeniz'de ticaret yapabileme şansına kavuşmuştur. Doğu Akdeniz'deki faaliyetler ise, özellikle 1801 yılından itibaren yoğunlaşmaya başlamıştır.

Bir diğer deyişle, Kuzey Afrika ülkelerinin Akdeniz sularına hâkimiyeti, sık sık tüccar gemilerini taciz etmeleri, Amerikalıları güçlü bir donanmaya mecbur etmiş ve gemi sanayii ve tersaneciliğini süratle geliştirmiştir. Diğer taraftan da Osmanlı Hükûmeti ile resmi bir ilişki kurmak suretiyle bir muahede yapmanın yollarını araştırmışlar ve bu şekilde Cezayir-i Garb Ocaklarına karşı da yasal bir emniyet sağlama çabalarında bulunmuşlardır.

* Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Konya/Türkiye. ngok46@yahoo.com.tr

Osmanlı, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arşiv ve kütüphanelerinde yaptığım araştırmalar kapsamında; söz konusu anlaşma ve buna bağlı gelişmeler, makale çerçevesinde ele alınacak ve diplomatik açıdan bir tahlil ve değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Osmanlı Diplomatikası, Kuzey Afrika (Garb Ocakları), Osmanlı Amerika İlişkileri, Ahidnâme-Muahede, Fas, Cezayir, Libya, Tunus

THE ROLE OF NORTH AFRICAN STATES IN THE INAUGURATION OF OTTOMAN-AMERICAN RELATIONS AND AN ANALYSIS OF THEIR EARLY AGREEMENTS FROM THE POINT OF VIEW OF DIPLOMATICS

Abstract

The North African states (Garb Ocakları) played a significant role in the inauguration of Ottoman-American relations.

America's first official relations in North Africa were established with the Moroccan Kingdom, the first Muslim state to recognize America in 1783. Some Moroccans (Moors) migrated to America following this recognition, and in the 1790s, the South Carolina State Assembly gave them the same rights as European-origin Americans. Ottoman vassal states in North Africa, known as "Cezayir-i Garb Ocakları" in the Ottoman Empire, followed suit and established relations with America. Algeria signed a trade agreement with America in 1795 followed by Tripoli in 1796 and Tunisia in 1797. The Algerian agreement is worth examination from the point of view of diplomatics. According to this treaty, America would give 12,000 gold pieces (\$21,000) to Algeria annually as tribute, but the payment could be in arms or other military equipment in accordance with the preferences of the Ottoman vassal in Algeria, the day of Algeria. This was the only example of tribute payment in American history and it continued until 1816, when America built a strong enough navy to defy North American states. In 1800, when an American ship, "George Washington," arrived in Algeria to pay the tribute, the day of Algeria forced it to sail to Istanbul. This affected American-Ottoman relations negatively at the beginning but also served as a beginning for long-term relations between the two states.

These treaties allowed American merchant ships to trade in the Western Mediterranean and after 1801, their activity started to increase in the Eastern Mediterranean as well. The dominance of North African states in the Mediterranean and their frequent harrassment of American ships obliged Americans to build a strong navy in the area and stimulated the American ship-building industry. Meanwhile, the Americans sought ways of establishing official relations with the Ottoman government in order to secure legal protection against the harrassment of its vassals in North Africa. The current project builds on my research in Ottoman, British, and American archives and libraries and attempts an analysis of these agreements and related developments primarily from the point of view of diplomatics.

Key Words

Ottoman diplomatics, The North African, Ottoman-American relations, Ahdname, Moroccan Kingdom, Algeria, Tripoli, Tunisia

GİRİŞ

Osmanlı Devleti ile ABD arasında, 18. yüzyılın son çeyreğinde, Garp Ocakları veya Kuzey-Batı Afrika yoluyla başlayan ilişkiler, her ne kadar ilk etapta, ticari alanlarla sınırlı olmuş ise de, kısa süre içerisinde, başta eğitim faaliyetleri olmak üzere, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda artarak devam etmiş, artan ve genişleyen bir gelişme göstermiştir.

Amerikalıların, özellikle okyanus ötesi ülkelerle ilişki kurmada ne şekilde bir politika takip etmeleri gerektiğini, ilk başkan George Washington, sekiz yıl süren başkanlıktan ayrılırken yapmış olduğu “Veda Mesajı”nda(19 Eylül 1796 da) şu cümlelerle ifade etmiştir: *Yabancı milletler bakımından bizim için esas davranış ilkesi, bunlarla ticari münasebetlerimizi genişletirken, kendileriyle mümkün olduğu kadar az siyasal bağlantılar kurmak olmalıdır. Şimdiye kadar onlara karşı bazı taahhüdlerimiz olmuştur. Bunları iyi niyetle yerine getirelim. Fakat orada duralım. Avrupa'nın bir takım önemli çıkarları vardır. Bunların bizimle ya hiç ilgisi yoktur veya bizimle çok uzak ilgisi vardır...Onun için, Avrupa politikasının alelâde değişikliklerine veya onun dostluk veya düşmanlıklarının alelâde kombinezon ve çatışmalarına, yapay bağlarla kendimizi bağlamak akıllıca bir iş olmaz”¹.*

G.Washington'un bu mesajına göre Amerikan hükûmetinin dış politikası; yabancı ülkelerle kurulacak ilişkilerde ticari faaliyetleri esas almak, siyasi ilişki ve bağlantıları en aşağı seviyede tutmaya gayret etmek, güvenilirlik ve dürüstlükten ayrılmamak şeklindedir. Bunun bir göstergesi olarak, o güne kadar yapılan anlaşmalara sadık kalmak ve verilen sözleri yerine getirmek esasları üzerine kurulmuştur. Yaklaşık yüz elli yıl devam eden bu politika, beşinci başkan *James Monroe (1817-1825)* tarafından bir *doktrin* hâline getirilmiştir.

Osmanlı Devleti ile de bu genel ilke çerçevesinde, Garp Ocakları yoluyla başlayan ilişkiler, uzun süre devam eden Amerikan dış politikasına uygun olarak, 1939 yılına kadar devam etmiştir. Ancak, II. Dünya Savaşı ile birlikte siyasi ilişkiler, ticari ve kültürel ilişkilerin önüne geçmiştir.

I. OSMANLI-AMERİKA İLİŞKİLERİ KONUSUNDA ABD ARŞİV VE KÜTÜPHANELERİNİN ÖNEMİ

Türk Amerikan ilişkilerinin gelişmesinde özellikle Princeton Üniversitesi'nin dikkat çekici derecede önemli bir yeri vardır. Bu nedenle iş birliği yapılacak (affiliation) kurum ve kuruluşların başında yer almaktadır.

Princeteo Üniversitesi, 1950'li yıllarda, daha önce bir müddet Robert College Müdürü olan Profesör Walter Livingston Wiright sayesinde, Türk

¹ Mesajın metni için bk. Heffner, *Documentary History of the United States*, p.57-64 Pierre Albin, *Les Grands Traités Politiques*, p. 509-512. den naklen F.Armaoğlu, *19.Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Ankara 1997., shf. 708-709.

dili ve tarihi tetkiklerinin merkezi hâline gelmişti. Bu ilim adamı tarafından kaleme alınan *Ottoman Statecraft –The Book of Counsel of Vezirs and Governors of Sari Mehmed Pasha, The Defterdar* (Defterdar Sarı Mehmed Paşa'nın *Nesâyi-hü'l-Vüzerâ ve'l-Ümera'sı*) adlı önemli eser, bu tür çalışmaların en iyisi kabul edilmiştir. Bu çalışmalar daha sonra Professor L.Thomas tarafından başarıyla yürütülmüş ve günümüze kadar geliştirilerek devam ettirilmiştir. Sonraki yıllarda başta Harvard, Chicaggo, Columbia üniversiteleri olmak üzere birçok üniversitede Türk kültürü ve tarihi ile ilgili bölümler açılmıştır.

Türkiye için önem arz eden Osmanlı tarihi ile ilgili çalışmaların, %70-80'i bu üniversitede yapılmıştır².

II. DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Osmanlı -ABD İlişkileri konusunda daha önce yerli ve yabancı ilim adamları tarafından önemli çalışmalar yapılmış, yayınlanan eserlerde, iki ülke arsında imzalanan ilk anlaşmalara da işaret edilmiş, bazı antlaşma metinleri eksik olmakla birlikte kaydedilmiştir. Konumuzla ilgili ilk çalışmalardan biri; Samih İlter, *Şimalî Afrikada Türkler*, (İstanbul, 1936); Sonra en önemli çalışma kuşkusuz Akdes Nimet Kurat'ın, orijinal arşiv dokümanlarından da faydalanarak 1959 yılında yayınladığı, *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış 1800-1959*, Ankara 1959. adlı eseridir. Daha sonra, İbrahim Baybura, *Türk-Amerikan Tarihi Münâsebetleri, Gezi Notları*, (İstanbul, 1970); İsmail Soysal, *Türk-Amerikan İlişkileri'nin Ana Çizgileri*, (Ankara, 1977); Oral Sander, *Türk-Amerikan İlişkileri (1947-1964)*, (Ankara, 1979); Bilal N. Şimşir, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Yeniden Kurulması ve Ahmet Muhtar Bey'in Washington Büyükelçiliği, (1920-1927)*, (Ankara 1977); Fahir Armaoğlu, *Belgelerle-Türk Amerikan Münasebetleri*, TTK, Ankara 1981'ni yayınlamıştır. Armaoğlu'nun kitabında kullandığı kaynaklardan biri de Orhan Köprülü'nün "Türk-Amerikan Münasebetleri", *Belleten*, Ağustos 1987'de neşredilmiş makalesidir. Mine Erol, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Amerika Birleşik Devletleri ile Yaptığı Ticaret Antlaşmaları*, (Konya, 1988); Ahmet Turan Alkan, *Sıradışı Bir Jön Türk Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları*, (İstanbul, 1989); Musa Çadircı, "II. Mahmud Döneminde Avrupa ve Hayriye Tüccarları", *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)*, (Ankara, 1980), s.237-241; Uygur Kocabaşoğlu, "XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa Topraklarında Amerikan Misyoner Faaliyetleri", Ankara 1994; vs. diğer tarihçiler tarafından da kaynak olarak kullanılan bu önemli eserlerde konuyla ilgili önemli bilgiler mevcuttur.

² Bir tarama yapıp Bibl. Princeteon yayınları çıkarılabilir.

III. TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Son zamanlarda yayınlanan eserler arasında, Çağrı Erhan'ın, "Osmanlı Amerikan İlişkilerinin Başlangıcında Temel Faktörler(1776-1830)", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç: Sempozyuma Sunulan Tebliğler*,-(Ankara 1999); "1830 Osmanlı-Amerikan Antlaşması'nın Gizli Maddesi ve Sonuçları", *Bellekten*, C.62, No:234, Ağustos 1998; "Osmanlı-ABD İlişkileri", *Yeni Türkiye Dergisi*, Osmanlı Özel Sayısı, C. II. ve aynı yazarın *Türk Amerikan İlişkileri'nin Tarihsel Kökenleri*, (Ankara 2001) adlı çalışmalarını kaydetmek gerekir. Aynı şekilde; yeni yayınlar arasında Hasan Tahsin Fendoğlu'nun *Modernleşme Bağlamında Osmanlı-Amerika İlişkileri, Beyan Yayınları*, (İstanbul 2002) ve Nurdan Şafak'ın *Osmanlı-Amerikan İlişkileri, OSAV Yayınları* (İstanbul 2003), dikkat çeken araştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yine her geçen gün sayısı ve etkinliği artan çeşitli düşünce kuruluşları(think-tank) da yayınlarıyla, düzenlediği panel ve sempozyumlarıyla Türk-Amerikan ilişkilerini ele almakta ve derinlemesine incelemektedir.

Amerikalı araştırmacılar da, ilk yıllardan itibaren, Osmanlı- ABD ilişkileri üzerinde önemle durmuşlardır. Ancak yapılan tüm çalışmaların ortak yönü ve büyük eksikliği Osmanlı Arşivlerinin neredeyse kullanılmaması ve anlaşma metinlerinin karşılaştırılmalı bir değerlendirilmesinin yapılmamasıdır.

IV. OSMANLI-AMERİKA İLİŞKİLERİ ALANINDA YABANCI ÇALIŞMALAR

Amerikalı araştırmacılar, ilk yıllardan itibaren, Osmanlı- ABD ilişkileri üzerinde önemle durmuşlar, titiz çalışmalar kaleme almışlardır. Aşağıda kaydettiğimiz, konuyla doğrudan alakalı bu eserlerin dışında, 18 ve 19.yy siyasi, ekonomik ve sosyal tarihi inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Thomas Harris, *The Life and services of Commodore William Bainbridge, U.S.Navy*, (Philadelphia, 1837). adlı kitabı ilkler arasındadır. Daha sonra yapılan yayınlar arasında belli başlı olanlar şu şekildedir: David Dixon, *Memoir of Commodore David Porter*, (New York, 1875); Karl Marx, *The Eastern Question*, (London, 1897 printing of letters dated 1853-1856); John Bassett Moore, *A Digest of International Law*, Government Printing Office, (Washington, 1906), Vol. V.; Hunter Miller, *Treaties and Other International Acts of the United States*, (Washington, 1931).; Ray W. Irwin, *The Diplomatic Relations of the United States With the Barbary Powers 1776-1816*, (Chapel Hill, 1931); L. J. Gordon, *American Relations With Turkey*, (Philadelphia, 1932); Alfred Wood, *A History of the Levent Company*, (Oxford, 1935); B. Lewis, *The Emergence of Modern Turkey*, (London, 1961); C. A. Julien, *Histoire de l'Algérie Contemporaine*

ne, Vol. I, 1827-71, (Paris, 1964); Samuel Flagg Bemis, *A Diplomatic History of the United States*, (New York, 1945); A.al-Fasi, *al-Harakat al-istiqlaliyya fi'l-maghrib al-'arabi* (Cairo, 1948); Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, (Ankara, 1953); N. Berkes, *The Development of Secularizm in Turkey*, (Montreal, 1964).; M. S. Anderson, *The Eastern Question 1774-1923*, (London, 1966); N. Itzkowitz, "Eighteenth century Ottoman realities", *Studia Islamica*, Vol.16 (1966); O. G. de Busbecq, *The Turkish Letters of Ogier Ghiselin de Busbecq: Imperial Ambassador at Constantinople* (Oxford, 1968); J. L. Miège (ed), *Documents d'histoire économique et Sociale Marocaine au 19e siècle*, (Paris, 1969).; Kemal Karpat, *The Ottoman Empire and its Place in World History*, (Leiden, 1974); T.H.Frazier, *Afro American History: Primary Sources*, (New York, 1970); J. C. Hurewitz, "Ottoman Diplomacy and European State System", *The Middle East Journal*, Vol. 15, s.2 (Spring 1961) a.mlf., *The Middle East and North Africa in World Politics A Documentary Record*, Vol. I: 1553-1914, New Haven and London, Yale University Press, 1975.; L. C. Brown, *The Tunisia of Ahmed Bey 1837-1855*, (Princeton, 1974); a.mlf., *International Politics and the Middle East*, London 1984; Joseph Schacht and C.E.Bosworth, (eds) *The Legacy of Islam*, 2nd edn, (Oxford, 1979); Stanford J.Shaw and Ezel Kural Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, (Cambridge, 1977); C. V. Findley, *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire*, (Princeton, 1980).; Roger Owen, *The Middle East in the World Economy, 1800-1914* (London, 1981); Ehud Toledano, *The Ottoman Slave Trade and its Suppression, 1840-1890*, (Princeton, 1982); C. Issawi (ed) , *An Economic History of the Middle East and North Africa*, (New York, 1982); a.mlf., *The Fertile Crescent 1800-1914*, (New York, 1988).; Rifaat Abou-El-Haj. "The Social Uses of the Past: Recent Arab Historiography of Ottoman Rule," *International Journal of Middle East Studies*, May (1982), 185-201; a.mlf., *The 1703 Rebellion and the Structure of Ottoman Politics* (İstanbul, 1984); Ali İhsan Bağış, *Osmanlı Ticaretinde Gayr-i Müslimler*,(Ankara, 1983); Joseph Heller, *British Policy Towards the Ottoman Empire, 1908-1914* (London, 1983); Kemal Karpat, "The Ottoman Emigration to America, 1860-1914," *International Journal of Middle East Studies*, 17 (2) 1985, 175-209. Reşad Kasaba, *The Ottoman Empire and the World Economy: The Nineteenth Century* (Albany, 1988); A. Hourani, *Arabic Thought in the Liberal Age*, revised edn, (Cambridge, 1983); a.mlf., *A History of the Arab Peoples*, (Cambridge, Massachusetts 1991); M. E. Yapp, *The Making of the Modern Middle East 1798-1923*, (London, 1987); S. Pamuk, *The Ottoman Empire and World Capitalism 1800-1913*, (Cambridge, 1987); Virginia Aksan. "Ottoman Political Writing, 1768-1808," *International Journal of Middle East Studies*, 25 (1993), 53-69; Halil İnalçık with Donald Quataert (eds), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, 1300 – 1914*, (Cambridge 1994); Halil İnalçık, "Applica-

tion of the Tanzimat and its Social Effects”, *Archivum Ottomanicum*, 5 (1973); S. Faroqhi, (ed), “Special Issue on Ottoman Trade,” *New Perspectives on Turkey*, Fall (1991) Donald Quataert, “The Age of Reforms, 1812-1914”, in Halil İnalçık with Donald Quataert (eds), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire, 1300 – 1914*, (Cambridge 1994), 759-943; Donald Quataert, *The Ottoman Empire, 1700 –1922*, (Cambridge, 2000); a. mlf. (ed.) *Consumption Studies and the History of the Ottoman Empire, 1550-1922 And Introduction*, (New York, 2000).

V. ARAP TARİHÇİLER VE ÇALIŞMALARI

Konuyu, Osmanlı-Amerika ilişkileri biçiminde değil de, İslâm ve Amerika veya Amerika’da ilk Müslümanlar şeklinde ele alan, genellikle Arap asıllı tarihçiler, ilişkilerin başladığı 1800’lü yıllara sadece işaret etmekle yetinmişler, arşiv çalışmaları ve orijinal belgeler üzerinde durmamışlardır. Bu bağlamda birkaç eser belirtmek gerekirse;

Ali el-Muntasır el-Kettânî, *el-Müslimûn fî Evrûbba ve Emerîkâ*, Zahran 1396/1976; a.mlf., *Müslim Minorities in the World Today*, London 1986; Muhammed Yusuf eş-Şeverânî, “Bed’ü hicretî’l-müslimîn ilâ Emerika”, *Mecelle-tü’l-Ezher*, XXXIII/4 (1961) Kahire.; Muhammed Abdu’l-Raûf, *History of the Islamic Center*, Washington 1978; a.mlf. “Islam and Islamic Insitutions in the Americas”, *Impact International*, VI/7, London 1976; Sulayman Shaid Mufas-sir, “Islam among the Afro-Americans”, *Impact International*, II/14, London 1972.; Sulayman S.Niyang, “Islam in the United States: Review of Sources”, *JIMMA*, III (1981) ve aynı müellifin diğer makaleleri.

VI. BU MAKALENİN HEDEF VE AMACI

Mağrip Ülkeleri yoluyla başlayan Osmanlı-Amerika ilişkileri, Osmanlı diplomatikası terimiyle ifade edilecek olursa; “ahidnâme”den çok birer “muahede” yani, karşılıklı anlaşma formundadır. Her ne kadar bazı metinlerde; bir berat türü olan “ahidnâme” unsurları ve terminolojisi kullanılmış olsa bile, “kapitülasyon” gibi; “üstün tarafın zayıf tarafa bağışladığı yetki ve imtiyaz belgesi” anlamında düşünmek ve kabul etmek doğru olmaz.

Bilindiği gibi “Ahidnâme”; -en geniş anlamda- Müslüman hükümdarlar tarafından bazı devlet, halk, topluluk ve şahıslara; bir takım hak, yetki ve imtiyazlar veren ve teminatı bizzat sultanın kendisi olan ve onun tuğrasını taşıyan; sulh, bağış ve ihsan belgesidir. Bu özellikleri nedeniyle, Osmanlı diplomatikası açısından ahidnâmeler, bir “berât” veya “nişân” çeşidi olarak kabul edilmektedir.

XIX. yy.dan itibaren ahidnâme terimi yerine, karşılıklı uzlaşma, anlaşma ve sözleşmeyi ifade eden “muâhede” kelimesi kullanılmaya başlanmıştır.

Bu duruma paralel olarak diplomatik özelliklerinde de önemli değişiklikler olmuştur.

Biz bu makalemizde öncelikle; Osmanlı Devleti ile Birleşik Amerika arasında başlayan ilk resmi ilişkilere ve bu amaçla imzalanan anlaşmalara dikkat çektik. Bu ilişkilerin başlamasına neden olan Garp Ocaklarının önemine işaret ettikten sonra, barış, dostluk ve ticaret anlaşmalarının genel yapısı üzerinde durmaya çalıştık.

VII. OSMANLI-AMERİKA İLİŞKİLERİNİN GECİKMESİNİN NEDENLERİ

Garp Ocaklarının aktif siyasetine rağmen; 1800'lü yılların başlarında, Birleşik Amerika ile anlaşma yapma konusunda Osmanlı idarecilerini tedirgin eden en önemli hususlardan biri İngiltere ile ilişkileri bozmamak olmuştur. Osmanlı idarecileri, bu konuya çok dikkat etmişler ve çekincelerini zaman zaman sultana iletmişlerdir. Sömürgesini kaybetmiş İngiltere'ye, ticari alanda da önemli zarar verecek bir muahedenin Amerikalılarla imzalanması, devlet için hiç de güzel olmayacak neticeler doğurabilirdi. Bu nedenle çok dikkatli bir diplomatik dil ve üslup tercih edilmiştir.

İki ülkeyi birbirine yaklaştıran ve bu muâhedeleri imzalamaya iten neden olarak sadece ticari ve siyasi amaçları ön plana çıkarmak eksik ve yanlışır. Osmanlı arşivinde yer alan konuyla ilgili dokümanlar bu tezimizi açık bir biçimde doğrulamaktadır.

İki ülke arasında yapılan anlaşma gereği, *ahidnâmeli tüccar* adı verilen *Müste'men tüccarların* hukûkî statüleri, Avrupa ve Hayriye tüccarlarıyla mukayesesi, bunlar için düzenlenen, *takrîr*, *hüccet*, *mürûr tezkiresi* vb. resmî vesika formlarının diplomatika açısından değerlendirilmesi de konuya ayrı bir ivme kazandıracaktır.

VIII. MAGRİB ÜLKELERİ VE İLİŞKİLERİN BAŞLAMASI

Osmanlı Devleti ile Birleşik Amerika arasındaki resmi ilişkiler, 1783 yılında, bu ülkeyi resmen tanıyan ilk ülke olan Fas Krallığı yoluyla başlamıştır. Bu iyi ilişkilerden dolayı Mağribî (Moor) adı verilen Faslılardan bazıları Amerika'ya göç etmişlerdir. Magrib ülkeleriyle yapılan bu anlaşmalar; Amerikan kaynaklarında "The Barbary Treaties" (Berberi Anlaşmaları) başlığı altında yer almaktadır.

23 Haziran 1786 tarihinde Fas'ta yapılan Barış ve Dostluk Anlaşmasının orijinali Arapça olup, Fas kralı ve Amerika başkanı Thomas Jefferson arasın-

da imzalanmış, daha sonra bazı maddelerin ilavesiyle birlikte 18 Temmuz 1787 tarihinde Amerika senatosunca tasdik olunmuştur³.

1790'da Güney Carolina Eyalet Meclisi, onlara Avrupa asıllı Amerika'lılara tanınan hakları vermiştir. İlişkiler daha sonra, "Garb Ocakları" (Cezayir-i Garb Ocakları) adı verilen Kuzey Afrika ülkeleri ile gelişerek devam ettirilmiştir. Ekler kısmında kısmen, Arapça orjinalleri ve İngilizce çevirileri de verilen kopyalardan da anlaşılacağı üzere; 1786 yılında Fas, 1795,1815 ve 1816 yılında Cezayir, 1796'da Trablusgarb, 1797'de Tunus, Amerika ile barış, dostluk ve ticaret anlaşmaları imzalamışlardır⁴.

Söz konusu anlaşmalar genel olarak; birer barış, dostluk ve ticaret anlaşması olup iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirip güçlendirmek gibi karşılıklı çıkarları hedeflemiştir. Osmanlı Devletinin sıkıntılı bir döneminde, Mağrip Ocaklarının kendi inisiyatifleri ile yapılan bu anlaşmalar; Bölge halkı ile Amerika arasında ciddi bir ilişkinin ve göçlerin de başlangıcını oluşturmuştur. Böylece Araplar ve Berberiler, Türklere çok önce Amerika ile münasebete geçmiş, Fas gibi bazı ülkeler Amerikan vatandaşlarıyla eşit statüde haklar da kazanmışlardır.

IX. CEZAYIRLE YAPILAN ANLAŞMA VE AMERİKA'NIN VERGİ-YE BAĞLANMASI

Cezayirle 1795 yılında imzalanan Anlaşmaya göre, Amerikalılar Cezayir'e yıllık, 12.000 bin altın (21.000 dolar) vergi "haraç" vermek zorundaydılar. Bu vergi Cezayir'in valisi olan "Dayı" isterse para yerine silah ve askeri malzeme olarak da ödenebiliyordu. Birleşik Amerika'nın tarihinde tek örnek olan, yabancı bir ülkeye haraç verme zorunluluğu, yeterince güçlü bir donanmaya sahip olacağı 1816'ya kadar devam etmiş, söz konusu tarihte Kuzey Afrika bölgesinde kontrol Amerika lehine değişmiştir. Amerikan saldırısı sonucu direnci çöken Mağrip ülkeleri Fransa başta olmak üzere Avrupa ülkelerinin işgaline hazır bir duruma getirecektir.

Cezayir Dayısı'nın, 1800 yılı yazında kendisine yıllık vergiyi getiren "George Washington" gemisini zorla İstanbul'a göndermesi, Amerika-Osmanlı ilişkileri üzerinde ilk etapta olumsuz etki yaratmışsa da uzun süreli ilişkiler için de bir başlangıç teşkil etmiştir.

Bu anlaşmalarla Birleşik Amerika tüccar gemileri, Batı Akdeniz'de ticaret yapabilmeye şansına kavuşmuştur. Doğu Akdeniz'deki faaliyetler ise, özellikle 1801 yılından itibaren yoğunlaşmaya başlamıştır.

³ *Treaties and Other International Acts of The United States of America*, (ed.Hunter Miller), Vol.2, United States Government Printing Office, (Washington 1931), p. 185-200.

⁴ Gerek yukardaki anlaşmalar, gerekse Osmanlı-Amerika anlaşmaları 2012 yılında YÖK'ün desteklediği bir proje kapsamında tarafıma ele alınmış, konuyla ilgili Osmanlı, İngiliz ve Amerika arşivleri taranmış, orijinal metinler tesbit edilmiş, diplomatik tahlilleri yapılmıştır. Söz konusu çalışma yakın bir zamanda bir kitap halinde yayınlanacaktır.

X. PADİŞAHI İKNA ETME ÇABALARI VE İSTANBUL’LA İLK İLİŞKİLER

Bir diğer deyişle, Kuzey Afrika ülkelerinin Akdeniz sularına hakimiyeti, sık sık tüccar gemilerini taciz etmeleri, Amerikalıları güçlü bir donanma sahibi olma yolunda tahrik eden en önemli sebep olmuştur. Diğer taraftan da Osmanlı Hükûmeti ile resmi bir ilişki kurmak suretiyle bir *muahede* (karşılıklı ahidleşme) yapmanın yollarını araştırmışlar ve bu şekilde Cezayir-i Garb Ocaklarına karşı da yasal bir emniyet sağlama çabalarında bulunmuşlardır.

1800 yılları başlarında Muâhede yapmak talebi ile Osmanlı Devletine başvuran Amerikan temsilcisinin müracaatını tekrar değerlendirmek üzere, padişahın hatt-ı hümayunu ile vermiş olduğu “*Amerika cumhurunun bu istidâları cevapsız kalmak münâsîp değildir...Reis bu hususa dair malumat tahsil eyleyüb ba’dehu müftî dairemizin hânesinde bi’l-müzakere kararı arz ve ifade oluna*” yolundaki emir üzerine toplanan meclisin, sunduğu *takrîr-i âli* kararında bu konuya bu cümlelerle işaret olunmuş ve söz konusu tarihte Birleşik Amerika ile bir antlaşma yapmanın, Osmanlı Dış Siyaseti üzerinde doğuracağı zararlar birer birer sıralanmış ve adı geçen temsilciye, yumuşak bir üslubla, red cevabı verilmesinin uygun olacağı Sultan’a iletilmiştir.

XI. İLK AMERİKAN GEMİLERİ OSMANLI SULARINDA

İlk Amerikan ticaret gemisi 1797’de İzmir’e, ilk savaş gemisi de 1800 yılında zorunlu nedenlerden dolayı İstanbul’a gelmiştir.1802’de Amerika İzmir’de bir konsolosluk kurmak istemiş ama daha önce Osmanlı Devleti tarafından kendilerine verilmiş bir ahidnâme olmadığı gerekçesiyle bu taleplerine olumlu cevap verilmemiştir.

1805’de Amerikan Senato’su Türkleri ve Arapları Amerikan vatandaşı olmaktan meneden bir kanun çıkarmışsa da, bilinmeyen bir tarihte bu kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Amerikalıları böyle bir kanun çıkarmaya iten sebepler neler olabilir? Ve bu kanun ne zaman ve niçin feshedilmiştir? Araştırılması gereken bir konu olduğu kanaatindeyim.

1810’da Amerika Limanları ile İzmir Limanı arasında ilk düzenli ticaret seferleri başlamıştır. Ancak, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, iki ülke arasında bir anlaşma veya Amerikalılara verilmiş bir ahidnâme olmadığı için Amerikalılar İngiliz bayrağı altında ticaret yapabiliyorlardı. ABD özellikle ticari yönden kendisini bağlayan bu durumdan kurtulmak için, İzmir’e yerleşmiş bulunan bir Amerikalı tüccarı, 1811 yılında konsolos olarak atadı. Fakat Osmanlı Devleti bu zatı ancak 1823 yılında kabul etmiştir.

Kaptan-ı Derya Mehmet Hüsrev Paşa başta olmak üzere bazı devlet adamları Amerikalılarla iyi ilişki kurmak taraftarıydılar. Bu nedenle yıllar-

dır Osmanlı ülkesi dahilinde serbest ticaret yapmak amacıyla *ahidnâme* isteyen Amerikalıların taleplerine olumlu cevap vermenin Osmanlı için de iyi neticeler doğuracağı düşüncesindeydi. Devlet böylece, son siyasi gelişmeler neticesinde Avrupa karşısında yalnız kalmanın getirdiği güç duruma, yeni bir dost ve müttefik bularak çare bulmayı amaçlıyordu.

XII. İLK DİPLOMATİK BAĞLANTILAR VE 1830 TARİHLİ SEYR-İ SEFAİN ANLAŞMASI VE DİPLOMATİK ÖZELLİKLERİ⁵

Amerika, bu sıcak ortamı değerlendirmek ve Osmanlı ile diplomatik ilişkiler kurmak amacıyla, iyi niyet gösterisi olarak, Amiral John Rodgres komutasındaki Akdeniz filosunu, Osmanlı donanmasını ziyarete göndermiştir. Bu filo 20 Ağustos 1825’de İzmir’e gelmiş, ancak Mora İsyanı dolayısıyla seferde olduğundan Osmanlı donanmasıyla buluşamamış, bunun üzerine kışı geçirmek için Minorka Adası’na gitmiş ve Temmuz 1826’da İzmir’e geri dönmüştür.

Osmanlı Devletinin çok sıkışık olduğu ve İngiltere, Rusya, Fransa’nın resmen Rumlar’ın yanında yer aldığı bu ortamda, Amerikan filosunun İzmir’e gelişi çok anlamlı kabul edildi. Söz konusu Yunan ayaklanması sırasında Amerikalıların Rum isyancılara herhangi bir yardımda bulunmama-ları da, ayrıca memnuniyeti mucip olmuştur. Bu olaydan kısa bir süre sonra 20 Ekim 1827 günü Navarin’de Osmanlı donanmasının bir baskın sonucu İngiliz, Rus ve Fransız ortak donanması tarafından yakılması Amerika-Osmanlı ilişkilerinin hızlı bir biçimde gelişmesinde en önemli sebep olmuştur.

Nerdeyse donanmasız kalan Osmanlı Devleti, o tarihlerde gemi yapımında kendisini göstermiş olan ABD’den yararlanmayı düşünmüştür. Bu devlet aynı zamanda, Osmanlı ile herhangi bir problemi ve düşmanlığından uzak bir devletti.

Bu sebeplerden dolayı, 45 yıldır kendisiyle ilişki kurmak isteyen Amerikalıların taleplerine cevap verilmiş ve 7 Mayıs 1830’da ilk anlaşma olan “Seyr-i Sefain ve İcra-yı Ticarete Dair Muâhede-i Hümayûn” (Ticaret ve Dostluk Anlaşması) imzalanmıştır. “The Most Favoured Nation” prensibine göre imzalanmış bu anlaşmanın onay belgeleri (instruments of ratification)

⁵ Ahidnâme ve muahedeler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Halil İnalçık, “İmtiyâzât”, *The Encyclopedia of Islam*, 2nd edition, vol. III (Leiden, 1971): 1179-89; Hans Theunissen, “Ottoman-Venetian diplomacies: the *ahdnâmes*; Dariusz Kłodziejczyk, *Ottoman-Polish Diplomatic Relations (15th-18th Century)*, An Annotated Edition of *Ahdnâmes and Other Documents*, (Brill, Leiden-Boston-Köln 2000); Nejdet Gök, “Osmanlı Diplomatasında Bir Berat Çeşidi Olan Ahidnâmeler”, *Türkiye Günlüğü*, 59, sh. 97-113 (2000); “Osmanlı Beratları Kapsamında Kudüs’teki Gayr-i Müslimlere Verilen Ahidnâmeler ve Diplomatika Açısından Özellikleri”, *Osmanlıdan Günümüze Filistin Sempozyumu*, 28-29 Kasım 2013, Türk Tarih Kurumu Sempozyumu, (Ankara 2013).

her ne kadar 5 Ekim 1832'de İstanbul'da teâtî edilmiş ise de, Anlaşmanın tarihi olarak Amerikan kaynakları, 7 Mayıs 1830'u kabul etmektedir.

XIII. ANLAŞMA METNİ ÜZERİNDE MUKAYESE

Özellikle 1830 Muahedesi'nin başlangıç ve bitiş protokolü Lütfi Efendi tarihinde daha detaylı olmakla birlikte, bitişte “nişân-ı hümayûn ve ahd-ı inayet meshûn” tabirleri yer almamıştır ve Armaoğlu'nun, *Belgelerle Türk-Amerikan İlişkileri* kitabında bu terimler görülebilmektedir. Onun kaynağı olan *Mecmua-i Muâhedat'*a ve arşivdeki orijinal defterlere mutlaka bakıp orijinal muahedeyi bulmak lüzumludur. Maddeler konusunda ikisi arasında da her hangi bir fark yoktur.

Lütfi Efendi'nin kaydında, 1830 Muahedesi için daha farklı terimler de kullanılmıştır. Başlık şu şekildedir: “Amerika ile Mübâdele Olunan Temesük ile Madde-i Münferide Varakası Suretidir”. Sonra belgeye giriş yapılmaktadır:

Sebep Formülü İle Başlangıç

Sebeb-i tahrir-i vesika oldur ki;

Devlet-i Aliyye-i ebediyü'd-devam ile Memâlik-i Müctemi'a-i Amerika devleti beyninde şimdiye kadar bir güne muâhede-i resmîyye cereyân etmemek hasebiyle bu def'a devlet-i müşârünileyhâ tarafından mukaddem ve muahhar ibraz olunan taleb ve iltimasa ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'den devlet-i müşârünileyhâ hakkında icrây-ı merâsim-i mihr ü muvâlâta riâyeten biz ki Devlet-i Aliyye-i ebed-karar ve saltanat-i seniyye-i sermediyyü'l-istimrârın riyâset-i küttâb rûtbe-i refiasını haiz olmuş zîrde mestürü'l-imzâ me'mûruyuz. Bu hususun müzakere ve tanzimine taraf-ı eşref-i hazret-i padişâhîden me'zun olduğumuza mebnî devlet-i müşârünileyhâ canibinden Dersâadet'e vürud ile müştereken madde-i muâhedenin akd ü rabtna ruhsat-ı kâmile ile me'zun ve murahas olan asaletlü Şays Rayndov (Charles Rhind olmalı) dostumuz ile bi'l-müzakere tensîk ve tanzîm olunan mevâddır ki zikr ü beyan olunur.

Evvəlki madde:

Devlet-i Aliyye'nin ehl-i İslâm ve reâyâ tüccarı Amerika devletinin taht-ı hükümünde olan memâlik ve eyâlât ve liman ve iskelelerine ve yahud bir iskeleden âhar iskeleye veya Amerika iskelelerinden memalik-i âhâr iskelelerine amed şüid eylediklerinde resm-i gümrük ve rüsûmât-ı saireyi mezîd-i müsâdeye mazhar olan devletler tüccarı misüüllü edâ eyleyib ziyâde talebiyle rencîde olunmaya ve rûy-i deryâda ve sâir seyahatlerinde düvel-i müşârünileyhim haklarında cârî olan bi'l-cümle muâfiyet ve imtiyâzât bi-aynihî Devlet-i Aliyye tüccar ve râyâsı haklarında dahi cârî ve düstûru'l-amel tutula ve li-ecli't-ticare Devlet-i Aliyye'nin Memâlik-i Mahrûsasına ve liman ve iskelelerine vürûd eden Amerika tüccarı dahi resm-i gümrüklerini ve rüsûmât-ı saireyi mezîd-i müsâdeye mazhar olan düvel-i mütehâbbe tüccarı misüüllü

edâ eyleyüb âhar bir gûne cev̄r ü teaddi olunmaya ve tarafeynden iktiza eden yol kağıdları i'tâ oluna.

Sonra sırasıyla diğer maddeler yer almaktadır. Ekler kısmında işaret ettiğimiz için burada yer vermiyoruz.

Fahir Armaoğlu'ndaki ingilizce metnin son kısmı olan "Separate and Secret Article" bölümü Lütfi Tarihindeki son bölümle uyuşuyor. Başlangıç cümlesi *sebeb-i tahrîr-i vesika oldur ki. (The reason of writing of this document and the motive of the drawing up of this writers as follows)*

XIV. OSMANLI İDARESİNİN OLUMSUZ DEĞERLENDİRMESİ

Lütfi Efendi'nin kaydettiği "Amerika Ticaret Muâhede hakkında akd olunan meclis kararını mübeyyin takrîr-i âlî suretidir." başlıklı menfi meclis görüşü Amerika'nın çok boyutlu olarak değerlendirilmesi açısından çok ilginç ve önemlidir. Meclis yani şûrâ üyeleri Amerika ile muahede yapılmasını uygun görmüyorlar ve bunun nedenlerini bir rapor halinde üst makama sunuyorlar.

Bu takirde özetle şunlar söyleniyor:

Malûm-ı hümayûn-ı mülûkaneleri buyrulduğu üzere Memâlik-i Müctemia-i Amerika tarafından bu def'a Dersaadet'e bir nefer beyzade vürud ile hidmet-i riyasete gönderdiği bir kıt'a takririn fezleke-i meâlinde Amerika Cumhûriyyeti'nin Devlet-i Aliyye ile akd-i râbıta-i dostî ve ticaret öteden beri câygîr-i zamirleri olduğundan işbu rabitanın istihsali zımnında taraflarından ruhsat-ı kâmile ile bir me'murun Asitane-i Sa'âdet'e vürudunda...

Amerika Cumhuriyetini temsilen (devlet değil cumhur) bir beyzade, ticaret anlaşması yapmak için birkaç kez resmen müracaatta bulunuyor. İlk müracaatını meclis olumsuz karşılıyor. Yalnız olumsuz takrir üzerine Osmanlı padişahı, hatt-ı hümayûn yazarak Amerikalıların isteklerinin cevapsız kalmasını istemiyor (Çeşitli kanallardan lobi faaliyetlerinde bulunarak sultana baskı yaptıkları veya etkiledikleri düşünülebilir). Bunun üzerine aynı beyzade ikinci bir takrirle tekrar müracaatta bulunuyor. Cevab alınca ya kadar boş boş durmaktansa yol emri belgesi ile Mısır vs. yerleri ziyaret etmek istediğini belirtiyor. Yani mürur tezkiresi istiyor. Meclis ise, bunu bir hile olarak değerlendiriyor. Bu tezkireyi almakla kendileri ile bir ahidnâme yapılmış gibi oluyor. Anlaşılan Amerika tarafı bir uyanıklık yaparak işi oldu bittiye getirmek istiyor. Daha önce birkaç gemisi için geçici bir belge verilmiş söz konusu kişiye, bu kez niyeti farklı olduğu için yol emri verilmesini Osmanlı meclisi mahzurlu görüyor. Diğer bir ifade ile, padişah Amerikan uyanıklığına karşı uygun bir dille ikaz edilmiş oluyor.

XV. KARAR SULTAN II. MAHMUD'A ARZ OLUNUYOR

Sultanın talebine uygun olarak, devletin ileri gelen yöneticileri ve bürokratlar müftünün evinde toplanıp karar veriyorlar. Bu kararı yani takrir sultana şu şekilde arz edilmiştir:

“İşbu yeni dünya ta'bir olunan Amerikalı mukaddemden İngiltere'linin reayası iken sonradan içlerinden bazı zorba zuhuruyla 80 seneden berü İngiltere'den müfarrakat ve başlı başlarına iktisab-ı kuvvet-i miknet ile el-hâletü hâzihi kaviyyü'l-iktidar bir cumhur olarak (boş) kadar askerleri ve ikiyüz mikdarı ceng sefineleri ve İngiltereli kadar gemileri olup Memâlik-i Mahrûsa'dan başka her diyara ve hatta Hind ü Çin memleketlerine ticâretle âmed-şud eyledikleri İngiltere ve Fransa ve sair bazı düvel ile muahedeleri ve oralarda konsolosları olup memleketleri mümbit ve ucuzluk mahal kendileri dahi teb'a-perver olduklarından Avrupa'dan kati çok kimse bunların diyarına gitmekde ve suret-i idareleri dahi içlerinden müdir-i umur olanlar milletçe birbirini bi'l-intisab sergerde ta'yin ve dört senede bir kerre onu tebdil ile diğer müntehablarını nasb ederek usul-i hükümetleri bu nizam üzere cari olmakda olup; her ne kadar zahirde bunlara devlet itlak olunmayarak cumhûr suretinde iseler de kuvvet ve iktidarlari cihetiyle bayağı devlet hükmüne girmiş olduğu ve bunların ekser metai şeker ve baharat makulesi olup bazan dahi maden çıkardıkları ve el-hâletü hazihi Amerikalının işbu emtiasını İngiltereli ahz ile Memâlik-i Mahrûsa'ya getirüb bey'iderek ticaret etmekde olduğundan şimdi bunların muradı gûyâ bizim diyarımız meta'ıyla İngiltereli niçün kâr etsin, biz kuvvet kesb etdik Devlet-i Aliyye ile bi'l-muâhde İngiltereli'nin edeceği karı biz edelim demek olup bunların mesullerine müsaade olunduğu takdirdе buraya dakik ve şeker ve kahve ve baharat misüllü eşya ile...İngilterelinin ticaret ve temettuatına tedenni arız olacağından Devlet-i Aliyye'nin bunlarla akd-i muâhedesinden İngiltereli hoşlanmayacağı...

Özetlemek gerekirse;

Memleketleri dokuz bin mil uzak olduğundan biz oraya gidemeyeceğiz. Dolayısıyla anlaşma sadece onların işine yarayacak...üçbeş gurus gümrük geliri olsada bazı senayi' ile onun da heba olacağı.. gemi de almayız.. Bunlarla bir muahede yapmanın devleti-i aliyyeye hiçbir menfati olmayacağı..”bî-hûde bir gailey-i müstetbi” olduğu. Bu mazarratlardan daha önemlisi Rusya ve İngiltere ile aramızın açılacağı...Ayrıca Amerikalıların (cumhur-ı mezkûr) Cezâyir-i Garb Ocaklarıyla adâvetleri olup anlaşılan şimdiki hâlde ocaklar ile uyuşmuşlar ise de bunların bu şekilde muahede bir gayeleri dahi Ocaklara karşı kendilerine emniyet sağlanmasını taraf-ı Devlet-i Aliyye'den talep etmektedir. Bu da devlet için lüzumsuz bir külfet olacaktır. Buradan anlaşılmaktadır ki, Cezayir-i Garb Ocaklarıyla Amerika arasında anlaşmalar emniyet için yapılmış. Yani Amerikalı gemiciler mecburen onlarla anlaşma yapmak zorunda kalmışlardır. Bu noktada Cezayir Day'ınının, George Washington Savaş Gemisini zorla İstanbul' göndermesini hatırlamak gere-

kir. O tarihlerde Amerika her yıl düzenli olarak Cezayir Dayısı'na vergi vermektedir. 1880 yılında vergiyi aldıktan sonra gemiyi de hediyelerle Osmanlı sultanına cebren gönderiyorlar. Bu takrirle ilk anlaşmaların niçin Garp Ocaklarıyla başladığı şimdi daha iyi anlaşılmalıdır.

XVI. KAVL-İ LEYYİN İLE RED CEVABI

“Cumhûr-ı mezkûr (Amerikalılar)un mukaddemâ Cezayir-i Garb ocaklarıyla adâvetleri olup anlaşılan şimdiki halde ocaklar ile uyuşmuşlar ise de bunların bu vehile akd-i muâhededen bir meramları dahi ocaklardan kendilerinin te'min olunmasını taraf-ı Devlet-i Aliyye'den talep ve istihsal sûret-i maznun ve bu keyfiyyet dahi Devlet-i Aliyye'ye göre bilâ-mûcib-i ihtiyar külfet kâbilinden olacağı rû-nümûn olduğundan başka bunlar Bahr-i Siyah'a dahi izin isteyecekleri ve ona muvâfakat bulunduğu takdirde tahtında bazı şeyler dahi tahaddüs ve teş'ub edeceği melhûz olduğuna binâen Cumhûr-i mezkûr ile ahd-i muâhede-i ticaret olunmasında mehâzîr ve mazarrat müttâlaâları dahil-i efkâr olduğundan bunlara hüsn-i müdâfaayı müştemil kavl-i leyyin ile cevap i'tası münâsîp görünüp...”

Bunlara yani Amerikalılara kavli leyyin ile cevap verilmesinin uygun olacağı... Düşman olmalarına sebebiyet vermemek gerektiği, yani çok dengeli bir politika takip edilmesinin gereğine dikkat çekilmektedir.

Takririn sonunda Amerikalılara böyle bir anlaşma yapılmasının uygun olmadığını kati ve kesin bir şekilde “takrîr-i resmî” ile bildirilmesi yolunda meclisin aldığı karar belirtilmektedir.

Genel kanaatin aksine; bazı kaynaklarda Serasker Hüseyin Avni Paşa'nın Amerikalılarla anlaşma yapılmasına taraftar olduğu hatta bu konuda ısrarcı olduğu, bunun için de rüşvet aldığı da ifade edilmektedir⁶.

XVII. MUAHEDE VE NİŞAN-I HÜMAYUN

Anlaşmanın başlığı; karşılıklı antlaşma anlamında “muâhede” kelimesiyle belirtilmiş ise de, bitiş kısmında; *“...işbu nişân-ı hümayûn ve ahd-i inayet-meşhunumuzun mazmun-i münifi üzere amel ve hareket oluna”* cümlesiyle klasik bir nişân ve ahd olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ikinci maddede yer alan *“..lüzumu tebeyyün eden mahallere kendu cinslerinden berevat ve evâmîr-i aliyye ile konsolos ve konsolos vekili nasb ve ta'yini caiz olub haklarında imtiyazat-ı lâyika ve himayet ve siyanet-i lazime icrâ oluna”* ifadeleriyle Amerika'nın lüzumu halinde istihdam edeceği konsolos veya konsolos vekillerinin de ancak *berât* veya *emr-i âlî* (*fermân-ı hümayûn*) ile görevlendirilebileceğine işaret olunmaktadır.

⁶ A.Akgündüz- S.Öztürk, *Bilinmeyen Osmanlı*, s. 258.

Osmanlı diplomatikasında, “karşı tarafa belirli hak, yetki, muâfiyet ve imtiyazlar bağışlayan ve veren sultanın tuğrasını taşıyan sultani belge” şeklinde kısaca tanımlanan “berât-nişân” çeşitlerinden birisi de “ahidnâme” (kapitülasyon)dir. Ahidnâme terimi özellikle Tanzimat’dan sonra yerini muâhede kelimesine bırakmıştır. Artık tartışmasız güçlü bir taraftan lütuf ve ihsana muhtaç muhataba verilen bir bağış değil, eşit statüde iki taraf arasında bir anlaşma söz konusudur.”

XVIII. ANLAŞMA METİNLERİNİN DİPLOMATİKA AÇISINDAN MUKAYESESİ

Amerikan İç Savaşı(1861-1865), devam ettiği sırada, 13 Şubat 1862 tarihinde imzalanan “Seyrisefain ve Ticaret Anlaşması”nın gerek muhtevası gerekse diplomatika açısından formatı daha farklıdır. 1830 Muahedesinde Amerika’nın adı “*Amerika Devleti*” şeklinde yazılırken, 1862 tarihli ikinci anlaşmada “*Hükûmât-i Müctemia-i Amerika*”, yani “*Amerika Birleşik Hükûmetleri*” olarak zikredilmiştir.

Bu ikinci anlaşmada da, “uhûd-i mevcûde”, “uhûd-i mezkûre” (mevcud ahidler-adı geçen ahidler) şeklinde “ahd veya ahid” terimi kullanılmış olsa da genel yapı itibarıyla farklı özellikler göstermektedir. Öncelikle çok daha kapsamlıdır. Birinci anlaşma 9 maddeden ibaretken, 1862 muâhedesini, 23 maddeden oluşmakta ve anlaşma metninin birkaç yerinde ahidnâme ve muâhede kelimeleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Ve bitiş maddesi de “*İşbu ahidnâme tasdik olunacak ve tasdiknâmeleri Dersaadet’te üç ay zarfında ve mümkün ise daha evvelce teâti olunarak mübadele tarihinden itibaren meriyyü’l-icra tutulacaktır*”, şeklinde tamamlanmaktadır.

Bu ikinci anlaşmanın, yani 1862 tarihli ahidnâmenin konumuz açısından bir başka önemi de ikinci ve yirminci maddelerde, daha evvel İngiltere ile, 16 Ağustos 1838 senesinde akd edilmiş olan “Balta Limanı Ticaret Muâhedesini” ne işaret olunmuş ve *Memâlik-i Müctemia-i Amerika* tüccarları da İngiliz tüccarlarıyla eşit statüde kabul edilmiştir⁷.

SONUÇ

Osmanlı ile Amerika arasındaki ilk ilişkiler, makalemizin giriş kısmında da vurgulandığı üzere; Osmanlı idaresinin olumsuz yaklaşımına rağmen; Önce Mağrip ülkeleri kanalıyla başlamıştır. İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleriyle ilişkilerini ve mevcut siyasi dengeleri bozmak istemeyen Osmanlı yönetimi, bu tür bir gelişmeyi de zımnen onaylayıp, Mağrip ülkelerinin kendi rağmına hareket ettikleri izlenimini vermek istemiş de olabilir. 1800

⁷ *Mecmua-i Muâhedât*, İkinci Cilt, Cüz. 1: “Amerika-Devlet-i Aliyye”, Hakikat Matbaası, İstanbul 1293, s. 6-17.

yılı başında Cezayir Dayısı'nın Amerikan gemisine el koyup, İstanbul'a zorla göndermesi de bu iddiamızı güçlendirmektedir.

Ancak Sultan II. Mahmud devrinde, 1830 yılında imzalanan ilk ahidnâmede, Mağrip ülkeleri ile Amerika arasında 1783'den itibaren başlayan anlaşmalara her hangi bir atıfta bulunulmamıştır. Bundan öte; "Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devam ile Memâlik-i Müctemî'a-i Amerika Devleti beyninde şimdiye kadar bir gûne muâhede-i resmîyye cereyân etmemek hasebiyle" ...cümlesiyle bu anlaşmanın ilk resmi münasebet olduğu vurgulanıyor.

Amerika'yı Mağrip ülkeleriyle anlaşma yapmaya yönelten, bir noktada zorunlu hale getiren en önemli sebep; Amerikan gemilerinin Cebel-i Tarık boğazı ve Kuzey Afrika kıyılarında güvenli bir biçimde seyr ü sefer ve ticaret yapabilme gereğidir.

Osmanlı veya İstanbul'la İlk münasebetler, Kurat, Armaoğlu vd.lerinin iddialarının aksine sadece ticari amaçlarla başlamış değildir. Zahirî ve resmen öyle gözükmekte, belki de öyle bilinmesi arzulanmaktadır. Oysa, 1830'da başlayan misyonerlik faaliyetleri, azınlıklar için özellikle de Rum ve Ermeniler için okullar açmaları, bu anlaşmanın sadece ticari amaçlarla yapılmış masum bir anlaşma olmadığını göstermektedir. Osmanlı'yı parçalamak isteyen Batılı devletlerle Amerika arasında gizli anlaşmalar yapılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Osmanlı devletinde kendisine geniş bir hareket alanı bulan Amerika; kısa süre içinde açtığı yüzlerce misyoner okuluyla eğitim sahasının tek hâkimi olacak, 1860 yılında yıkıcı faaliyetleri tespit olunan misyoner okullarının kapatılması niyetine karşı çok sert tepki gösterecektir.

BİBLİYOGRAFYA

Türk Arşivleri

- Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (İstanbul), *Hariciye Vekaleti Arşiv.*,
- Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (İstanbul), *Hatt-ı Hümayûn Tasnifi, İrade Tasnifleri.*
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (Ankara).
- Londra Türk Büyükelçiliği Arşivi (Londra).
- Mecmua-i Muâhedât*, II. Cilt, Cüz 1: *Amerika - Devlet-i Aliyye*, Hakikat Matbaası, İstanbul 1293.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (Ankara).
- ATESE Arşivi (Ankara).
- Takvim-i Vekayi'* (İstanbul), muhtelif sayılar.
- Ceride-i Havadis* (İstanbul), muhtelif sayılar.
- Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Klavuzu*, İstanbul 1938.

ABD Arşivleri

- The National Archives (NARA) (Washington D.C.), *Despatches from U.S. Ministers and Ambassadors to Turkey*, Consular Archives, Smyrna.
- The National Archives (NARA) (Washington D.C.), from Stewart to the Dep. of State, 25th April 1803. ve ilgili diğer fonlar.
- The National Archives (NARA), *ceremonial letter, Turkey*, pp. 541-597; Dep. of State, *Treaties*, Turkey 267.
- David Porter's despatches, The National Archives (NARA).
- Naval Documents related to the United States Wars with the Barbary Powers*, Washington D.C.
- The Congressional Globe* (Washington D.C.), muhtelif yıllar.
- Paapers Relating to the Foreign Relations of the United States*, Government Printing Office, (Washington D.C.), muhtelif yıllar.
- Duke Üniversitesi ve North Carolina Üniversitesi Arşiv ve Kütüphaneleri İlgili Fonlar.
- Princeton Üniversitesi Kütüphaneleri İlgili Fonlar.

İngiltere Arşivleri

- The Public Record Office (London). Turkey. 1800-1831 vd.
- The British Library.
- The British Museum.

Araştırma Eserleri

- Alfred Wood, *A History of the Levent Company*, Oxford 1935.
- David Dixon, *Memoir of Commodore David Porter*, New York 1875.
- Hunter Miller, *Treaties and other International Acts of the United States*, Washington 1931.
- L. J. Gordon, *American Relations with Turkey*, Philadelphia 1932.
- John Bassett Moore, *A Digest of International Law*, Government Printing Office, Washington 1906, Vol. V.
- J. C. Hurewitz, *The Middle East and North Africa in World Politics A Documentary Record*, Vol. I: 1553-1914, New Haven and London, Yale University Press, 1975.
- Samuel Flagg Bemis, *A diplomatic History of the United States*, New York 1945.
- Thomas Harris, *The Life and services of Commodore William Bainbridge*, U.S.Navy, Philadelphia 1837.
- Ray W. Irwin, *The Diplomatic Relations of the United States with the Barbary Powers 1776-1816*, Chapel Hill, 1931.

Türkçe Kaynaklar

- Ahmet Lütfi Efendi, *Lûtfî Efendi Tarihi*, c.II-III, (hazırlayanlar: Yücel Demirel-Tamer Erdoğan), İstanbul, 2000.
- Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, (Tertib-cedid), c.I-II, (İstanbul, 1287).
- Ahmet Cevdet Paşa, *Tezakir*, Ankara 1953-67.
- Koçu, Reşat Ekrem, *Osmanlı Muâhedeleri ve Kapitülasyonlar*, 1934.
- Mehmet Süreyyâ, *Sicilli Osmânî*, 1308-1311.
- Osman Nuri, *Abdülhamid sâni ve devr-i saltanatı*, İstanbul 1327.
- Osman Nuri, *Mecelle-i Umûr-i Belediyye*, I-V, İstanbul 1330-1338.
- Şemseddin Sami, *Kâmûsü'l-A'lâm*, c. I-IV, 1306-1316.
- Salnâme-i Nezâret-i Hariciyye*, (Dersaadet, 1302).
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, I-IV, TTK, Ankara 1978.
- Tarih-i Hindî Garbî el-Müsemma behadis-i nev*, İbrahim Müteferrika Matbaası, İstanbul 1143.
- Akdes Nimet Kurat, *Türk Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)*, Ankara 1959.
- , "Türkiye'nin Sanayileşme Tarihinden: Neticesiz Kalan Bir Teşebbüs.", *Türk Yurdu*, nr.2, Nisan 1959.
- Fevzi Kurtoğlu, "Yunan İstiklal Harbi ve Navarin Muharebesi", *Deniz Dergisi*,(1941) s. 371.
- Orhan Köprülü, "Tarihte Türk-Amerikan Münasebetleri", *BELLETEN*, c.LI, Ağustos 1987, s. 200, shf.927-945.
- Fahir Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri (Açıklamalı)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1991.
- Fahir Armaoğlu, *19.Yüzyıl Siyâsî Tarihi (1789-1914)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997.

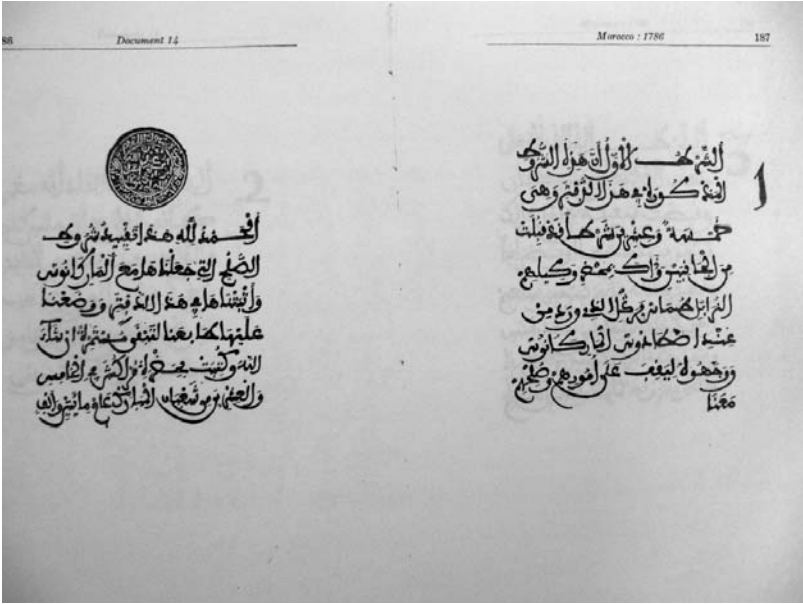
EKLER

1876 TARİHLİ FAS-ABD DOSTLUK VE TİCARET ANLAŞMASI

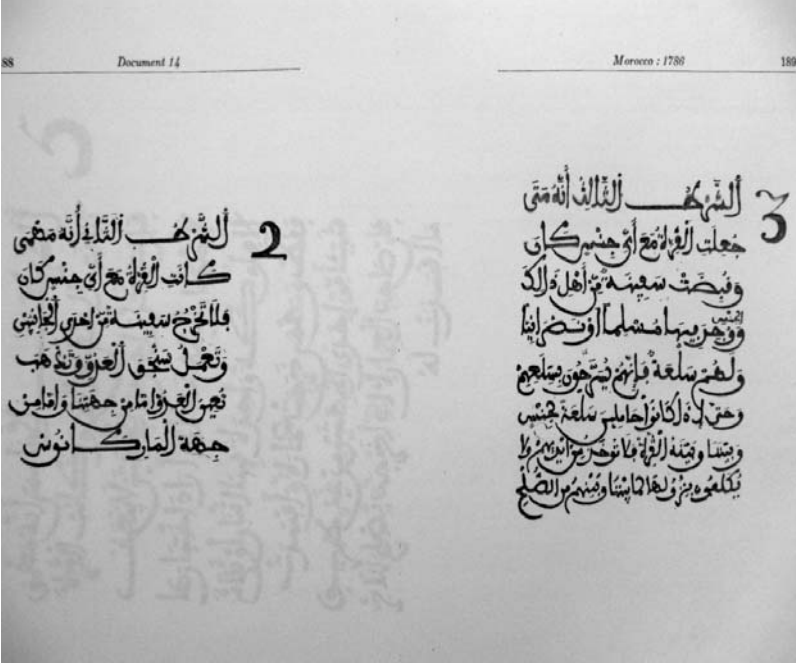
(MOROCCO: JUNE 28 AND JULY 15, 1786)

Treaty of Peace and Friendship, with *additional article*; also *Ship-Signals Agreement*. The treaty was sealed at Morocco with the seal of the Emperor of Morocco June 23, 1786 (25 Shaban, A. H. 1200), and delivered to Thomas Barclay, American Agent, June 28, 1786 (1 Ramadan, A. H. 1200). Original in Arabic. The additional article was signed and sealed at Morocco on behalf of Morocco July 15, 1786 (18 Ramadan, A. H. 1200). Original in Arabic. The Ship-Signals Agreement was signed at Morocco July 6, 1786 (9 Ramadan, A. H. 1200). Original in English.

Arapça Orjinali:

Şekil 1) HAZİRAN 1786 FAS-USA

Şekil 2) HAZİRAN 1786 FAS-USA 2 ve 3 maddeler

İngilizce Çeviri:

In the name of Almighty God,

This is a Treaty of Peace and Friendship established between us and the United States of America, which is confirmed, and which we have ordered to be written in this Book and sealed with our Royal Seal at our Court of Morocco on the twenty fifth day of the blessed Month of Shaban, in the Year One thousand two hundred, trusting in God it will remain permanent.

1. We declare that both Parties have agreed that this Treaty consisting of twenty five Articles shall be inserted in this Book and delivered to the Honorable Thomas Barclay, the Agent of the United States now at our Court, with whose Approbation it has been made and who is duly authorized on their Part, to treat with us concerning all the Matters contained therein.

2. If either of the Parties shall be at War with any Nation whatever, the other Party shall not take a Commission from the Enemy nor fight under their Colors.

3. If either of the Parties shall be at War with any Nation whatever and take a Prize belonging to that Nation, and there shall be found on board Subjects or Effects belonging to either of the Parties, the Subjects shall be set at Liberty and the Effects returned to the Owners. And if any Goods belonging to any Nation, with whom either of the Parties shall be at War, shall be loaded on Vessels belonging to the other Party, they shall pass free and unmolested without any attempt being made to take or detain them.

4. A Signal or Pass shall be given to all Vessels belonging to both Parties, by which they are to be known when they meet at Sea, and if the Commander of a Ship of War of either Party shall have other Ships under his Convoy, the Declaration of the Commander shall alone be sufficient to exempt any of them from examination.

5. If either of the Parties shall be at War, and shall meet a Vessel at Sea, belonging to the other, it is agreed that if an examination is to be made, it shall be done by sending a Boat with two or three Men only, and if any Gun shall be Bred and injury done without Reason, the offending Party shall make good all damages.

6. If any Moor shall bring Citizens of the United States or their Effects to His Majesty, the Citizens shall immediately be set at Liberty and the Effects restored, and in like Manner, if any Moor not a Subject of these Dominions shall make Prize of any of the Citizens of America or their Effects and bring them into any of the Ports of His Majesty, they shall be immediately released, as they will then be considered as under His Majesty's Protection.

7. If any Vessel of either Party shall put into a Port of the other and have occasion for Provisions or other Supplies, they shall be furnished without any interruption or molestation.

8. If any Vessel of the United States shall meet with a Disaster at Sea and put into one of our Ports to repair, she shall be at Liberty to land and reload her cargo, without paying any Duty whatever.

9. If any Vessel of the United States shall be cast on Shore on any Part of our Coasts, she shall remain at the disposition of the Owners and no one shall attempt going near her without their Approbation, as she is then considered particularly under our Protection; and if any Vessel of the United States shall be forced to put into our Ports, by Stress of weather or otherwise, she shall not be compelled to land her Cargo, but shall remain in tranquillity untill the Commander shall think proper to proceed on his Voyage.

10. If any Vessel of either of the Parties shall have an engagement with a Vessel belonging to any of the Christian Powers within gunshot of the Forts of the other, the Vessel

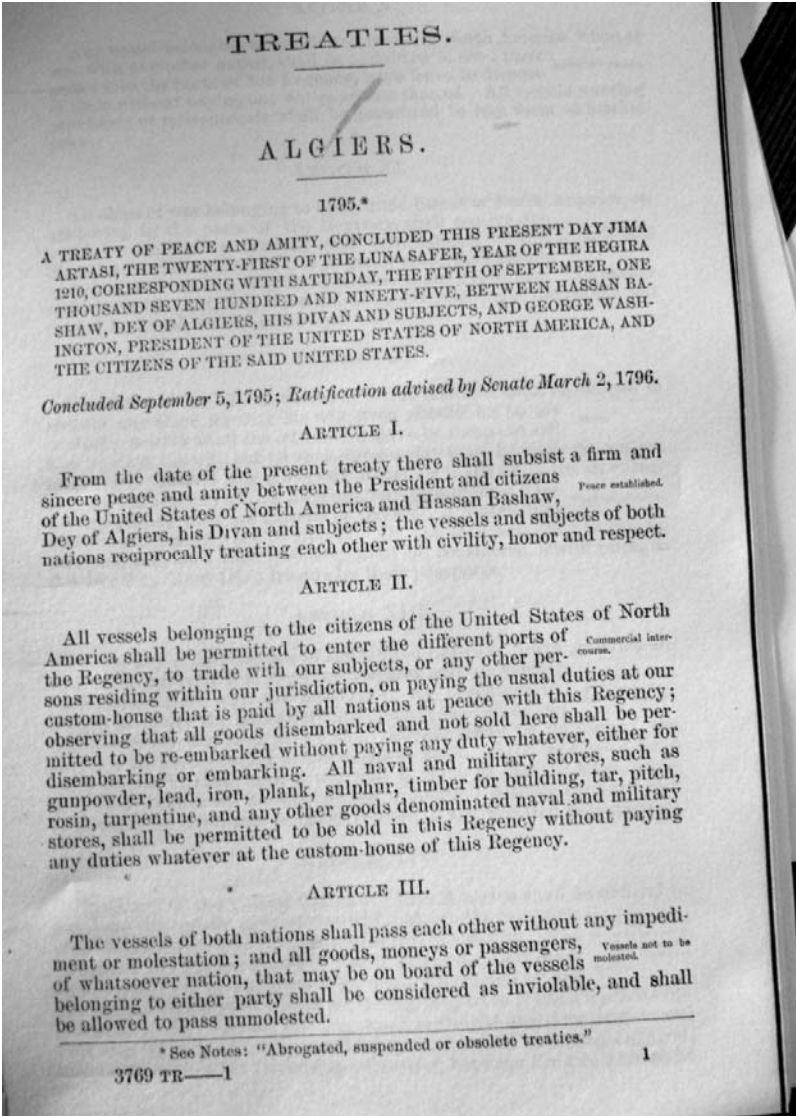
so engaged shall be defended and protected as much as possible until she is in safety; And if any American Vessel shall be cast on shore on the Coast of Wadnoon or any coast thereabout, the People belonging to her shall be protected, and assisted until by the help of God, they shall be sent to their Country.

11. If we shall be at War with any Christian Power and any of our Vessels sail from the Ports of the United States, no Vessel belonging to the enemy shall follow until twenty four hours after the Departure of our Vessels; and the same Regulation shall be observed towards the American Vessels sailing from our Ports.-be their enemies Moors or Christians.

12. If any Ship of War belonging to the United States shall put into any of our Ports, she shall not be examined on any Pretence whatever, even though she should have fugitive Slaves on Board, nor shall the Governor or Commander of the Place compel them to be brought on Shore on any pretext, nor require any payment for them.

13. If a Ship of War of either Party shall put into a Port of the other and salute, it shall be returned from the Fort, with an equal Number of Guns, not with more or less.

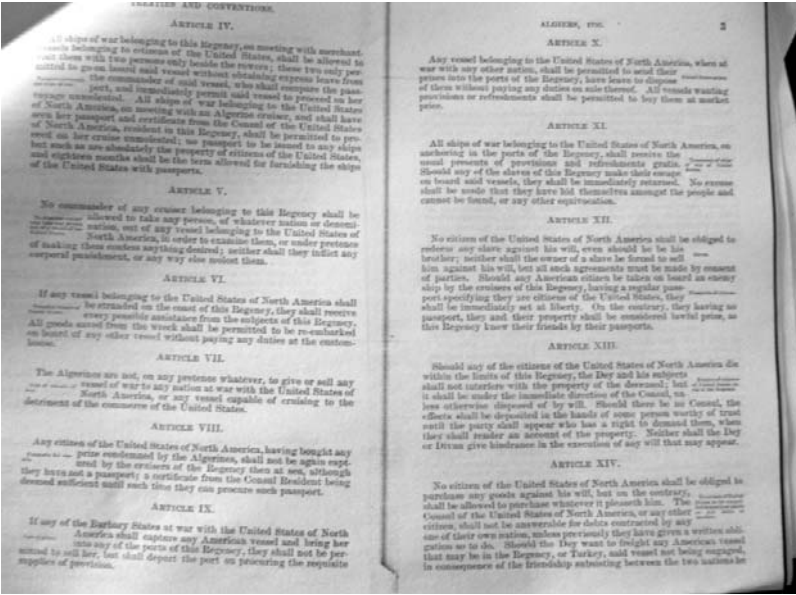
14. The Commerce with the United States shall be on the same footing as is the Commerce with Spain or as that with the most favored Nation for the time being and their Citizens shall be respected and esteemed and have full Liberty to pass and repass our Country and Sea Ports whenever they please without interruption. ... (25 MADDE) (Hunter Miller, C.II)

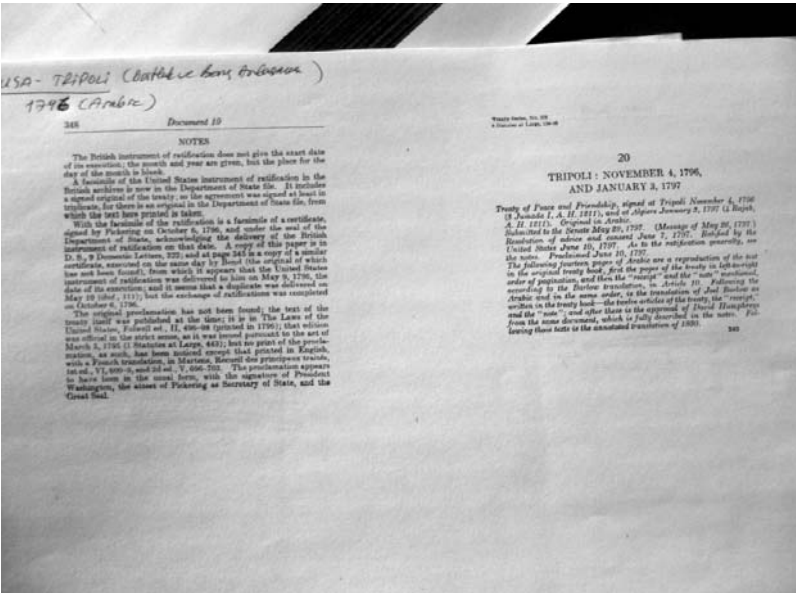
Şekil 3) 1795 CEZAYİR-AMERİKA

(Treaty of Peace and Amity, signed at Algiers September 5, 1795 (21 Safar, A. H. 1210). Original in Turkish. Submitted to the Senate February 15, 1796. Resolution of advice and consent March 2, 1796. Ratified by the United States March 7, 1796. As to the ratification generally, see the notes. Proclaimed March 7, 1796.)

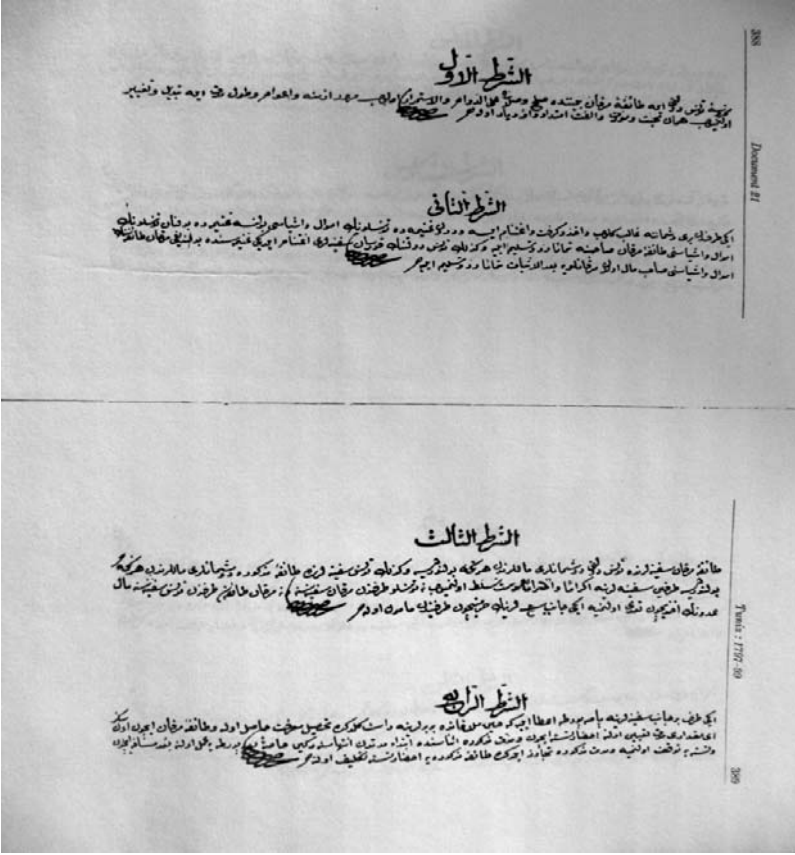

Şekil 4) CEZAYİR-AMERİKA 2.SAHİFE

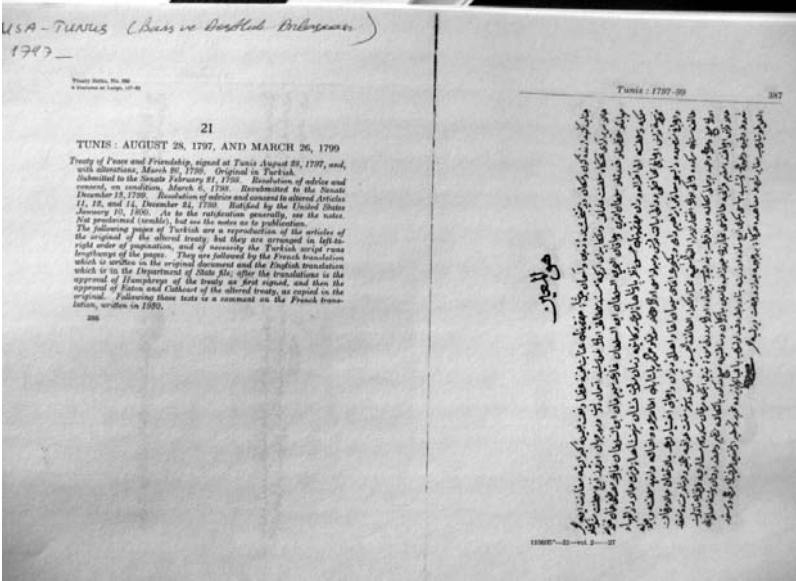

Şekil 5) 1796 LİBYA-AMERİKA ANLAŞMASI

(Treaty of Peace and Friendship, signed at Tripoli November 4, 1796 (3 Ramada I, A. H. 1211), and at Algiers January 3, 1797 (4 Rajab, A. H. 1211). Original in Arabic. Submitted to the Senate May 29,1797 (Message of May 26, 1797.) Resolution of advice and consent June 7, 1797. Ratified by the United States June 10, 1797. As to the ratification generally, see the notes. Proclaimed June 10, 1797).

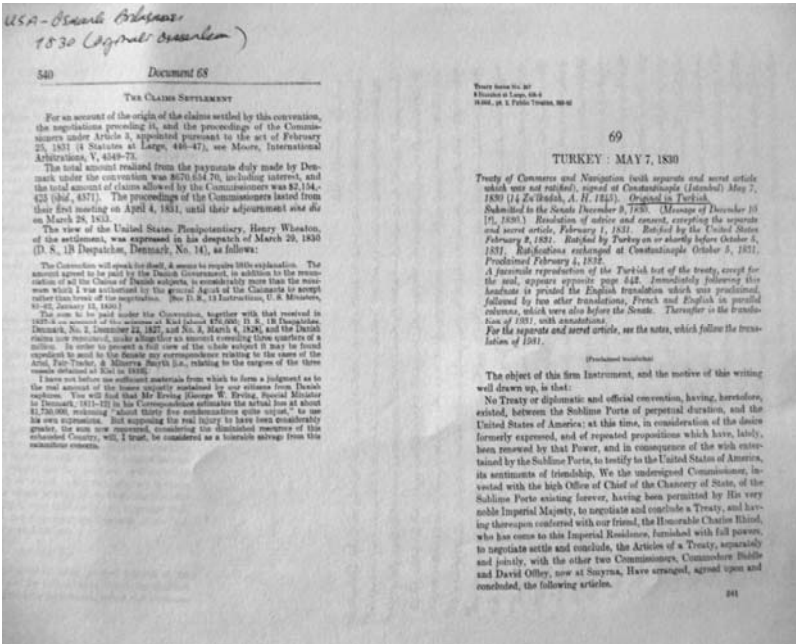

Şekil 6) 1796 LIBYA-AMERİKA 2.sahife

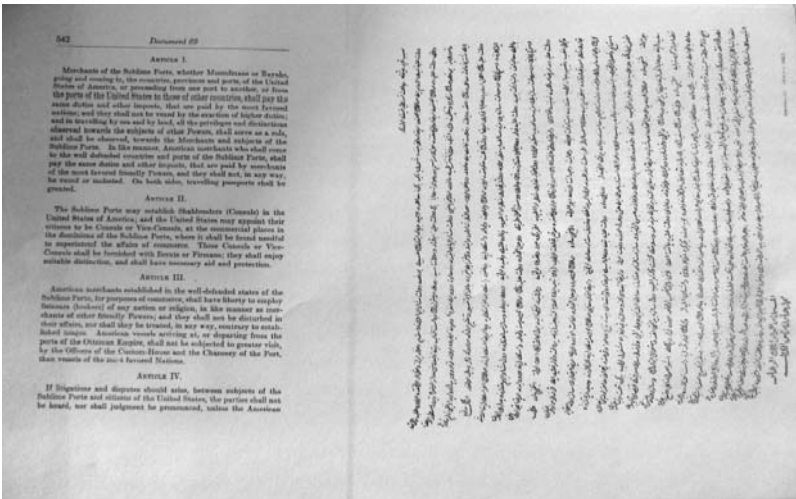

Şekil 7) 1797 TUNUS-AMERİKA

(Treaty of Peace and Friendship, signed at Tunis August 28, 1797, and, with alterations, March 26, 1799. Original in Turkish. Submitted to the Senate February 21, 1798. Resolution of advice and consent, on condition, March 6, 1798. Resubmitted to the Senate December 13, 1799. Resolution of advice and consent to altered Articles 11, 12, and 14, December 24, 1799. Ratified by the United States January 10, 1800)

Şekil 8) 1830 OSMANLI-AMERİKA ANLAŞMASI

Şekil 9) 1830 OSMANLI-AMERİKA 2.sahife

1830 OSMANLI-AMERİKA MUAHEDESİ İNGİLİZCE ÇEVİRİ

ART. I.

Merchants of the Sublime Port, Whether Mussulmans or Rayahs going and coming, in the countries, provinces, and ports of the United States of America, or proceeding from one port to another, or from the ports of the United States to those of other countries, shall pay the same duties and other imposts (vergi, harç) that are paid by the most favored nations: and they shall not be vexed by the exaction (zor, tehdid) of higher duties (ziyade talebi ile rencide olunmaya); and in travelling by sea and by land, all the privileges and distinctions observed towards the subjects of other Powers, shall serve as a rule, and shall be observed towards the merchants and the subjects of the Sublime Port. In like manner, American merchants of most favored friendly Powers, and they shall not, in any way, be vexed or molested (cevr ü taaddi) On boths sides, travelling passports shall be granted.

ART. II.

The Sublime Porte may establish *Shahbenders* (Consuls) in the United States of America; and the United States may appoint their citizens to be Consuls or Vice Consuls, at the commercial places in the dominions of the the Sublime Porte, where it shall be found needful to superintend the affairs of commerce. These Consuls or Vice Consuls shall be furnished with *Berats* or *Firmans*; they shall enjoy suitable distinction, and shall have necessary aid and protection.

ART. III.

American merchants established in the well defended States of the Sublime Porte, (memalik-i mahruse) for purposes of commerce, shall have liberty to employ *Semsars* (brokers) of any nation or religion, in the like manner as merchants of other friendly Powers; and they shall not be disturbed in their affairs, nor shall they be treated, in any way, contrary to established usages. (hilaf-ı mü'tad muamele olunmaya) American vessels arriving at, or departing from, the ports of the Ottoman Empire, shall not be subjected to greater visit, by the officers of the Customhouse and the Chancery of the Port, than vessels of the most favored nations.

ART. IV.

If litigations and disputes should arise between subjects of the Sublime Porte and citizens of the United States, the parties shall not be heard, nor shall judgement be pronounced unless the American Dragoman be present. Causes in which the sum may exceed five hundred piastres shall be submitted to the the Sublime Porte, to be decided according to the laws of equity and justice. Citizens of the United States of America, quietly pursuing their commerce, and being charged or convicted of any crime of offence, shall not be molested; and even when they may have committed some offence they shall not be arrested and put in prison, by the local authorities, but they shall be tried by their Minister of Consul, and punished according their offence, following, in this respect, the usage observed towards other Franks.

ART. V.

American merchant vessels that trade to the dominions of the Sublime Porte, may go and come in perfect safety with their own flag; but they shall not take the flag of any other Power, nor shall they grant their flag to the vessels of other nations and Powers, nor to the vessels of rayahs. The Minister, Consuls, and Vice Consuls of the United States shall not

protect, secretly or publicly, the rayahs of the Sublime Porte, and they shall never suffer a departure from the principles laid down and agreed to by mutual consent.

ART. VI.

Vessels of war of the two Contracting Parties, shall observe towards each other, demonstrations of friendship and good intelligence, according to naval usage; and towards merchant vessels they shall exhibit the same kind and courteous manner.

ART. VII.

Merchant vessels of the United States, in like manner (kıyasen) as vessels of the most favored nations (düvel-i mütehâbbe) , shall have liberty to pass the Canal, of the Imperial Residance, and go and come in the Black Sea, either laden (yükülü) or in ballast, and they may laden with the produce, manufactures and effects of the Ottoman Empire, excepting such as are prohibited, as well as their own country.⁸

---

⁸ Treaty Series No:207, 8 statutes at Large, 408-9 (ed.Hunter Miller), v.II, p.540-546; J.C. Hurewitz, *The Middle East and North Africa in World Politics*, New Haven and London, Yale University Press, 1975., Vol. I, pp. 245-257'den naklen F.Armaoğlu, *Türk Amerikan Münasebetleri*, s.2